

ČS. UPRCHLICKÝ VÝBOR V NEMECKU

**A R
CHA**

MNICHOV 1959, SVAZEK 9

Ivan J E L Í N E K :

PANÍ S ASFODÉLEM

=====

Což ještě není konec
této smrti listí ?
Co se semený stalo se ?
A co to ozvalo se
v splavu rudých mlh,
v deštích černějších lebek vinohradů
a v šádech koster na prach:
poplach na práh
usedal mlčky v prachu sadů.
Odkud to syklo ?
Z větru ? Z hadů ?
Či ryba hodila se černí prahů ?

A přece z černých nití
vlasatých dešťů umrlčích -
slyšelas bědování nebo smích ?
Co se to a kde nítí
a co tu puká, praská,
či jen dopad zrn písečných to je
z boje s časem ?
Sto kopyt hlasem
kdo vrací se to námi zatracen ?
Ona se krade, či on to je ?

Kdo odhrnul
 kamének na záhoně ?
 Kdo nahrnul
 na výtoně
 ty šupinaté kry ?
 Ty tři třepí se
 a prchnou - peří urousané
 jak mrtvá kachna
 točící se v kole
 kol mlýnů,
 kde se sklizeň zlata mlela
 pro hlad náš v hloubce, v dole,
 když božích kostí jíst se chtělo
 a medů tvých,
 pláství letitých,
 zlatistvá včelo.

Zas zmeškali jsme
 pro žalost a strach
 ač nespali jsme
 dlíce na modlitbách,
 chvíli, kdy kaménky a hrudky
 se země stařeny,
 s hrudi popelečné se svalovaly !
 Ve zpěvu, v brnkání nejvyš naděj
 v louten a fléten mámení
 jsme včera ještě schvalovali.
 O byli bychom raděj
 s nevěřícími jen smutky !
 Dlíce na modlitbách,
 chybami, v pochybách
 jen pokání co důtky
 a sotva milost bychom byli znali.

Ale už kopytná ohvíle
 kopytníků, konikleců
 chod a cval
 vytiskly stopy na tvář nám
 malinkých sykůtů a hlesů.

Svist černobýlem, už ne žal
 ozval se sám a sám
 cvałem běsů.
 Kopyty kopytníků
 spád a plam
 slunečním vírem,
 rovným dílem
 plnily zemi stařeně:
 hroby Moreně,
 ten bez dna džbán.

A potom bučení
 najednou pod travami
 z trsů pětiprstých !
 To zurčení,
 flétnoví svitu za kravami.
 To vyplazování
 jazýčků dosud němých
 a bělem z lebek dosud černých.
 To hrčení
 stébel, to vykřikování
 srdce a loutny
 v ránech růžohrstých.
 Oč loudí
 to kojení a miliskování
 tvých milených a věrných ?

A už jde žena bezústá
 hovoříc na nás celým tělem.
 Očima, hlavně očima
 v oči nám očím narůstá
 očima modrýma.
 Jde paní se svým asfodélem.

Jaroslav D R E S L E R :

NA NÁVŠTĚVĚ U KARL JASPERSE &/
 =====

Jsme na jedné z hlavních bazilejských ulic, které vedou ze středu města na předměstí. Na domku číslo 126 je mosazná, pečlivě vyleštěná tabulka, jaké se vyráběly před padesáti lety, a jméno Jaspers je vyryto ozdobným secesním písmem. Zvoníme a otvírá nám kuchařka. Vnitřek až do malých podrobností, připomíná venkovskou faru. Kuchařka nás vede do prvního poschodí, kde je malá čekárna pro návštěvníky. Kvůli Jaspersovi je Bazilej poutním místem filozofů a adeptů filozofie z celého světa. Přicházívali sem i lidé z východu. - Od podlahy až ke stropu stojí v prostých dřevěných policích knihy, vesměs filozofie, zčásti hledané unikáty a prvotisky. Po chvíli se otvírají dveře, vedoucí do pracovny, a vítá nás vysoký, vzpřímený, štíhlý muž. Jeho pohyby, tak jako jeho myšlenky, jsou mladistvé a pružné. Vypadá to skoro nepravděpodobně, že se Jaspers blíží osmdesátce.

- Rád bych vás informoval o několika útocích, které přinesl v posledních měsících československý komunistický tisk, když referoval o vaší poslední knize „Atomová bomba a budoucnost člověka“. Nejutočnejší a nejobšírnější byla pražská Tvorba, která vaší knize věnovala celé dvě strany... -

- Vím o těchto člancích, upozornil mě na ně můj nakladatel Klaus Piper z Mnichova. Slíbil mně, že mi pošle jejich překlad. Dosud jsem však neměl kdy, abych se tím zabýval. -

---

&/ Profilem Karla Jasperse jsme se zabývali v
 Arše č. 7 / 1958

- V postatě tam šlo o to, že vaše filozofické myšlení kladli do jedné řady s Nietschem a Spenglerem a že pomocí překrucování, falešného překladu a vytrhávání některých tezí z jejich souvislostí stavěli vaši filozofii do nesprávného světla. V některých útocích šli v Praze dokonce tak daleko, že tvrdili, že prý propagujete atomovou válku proti východu. -

- Jestliže to tam opravdu stojí, pak je to holý nesmysl. Cílem mé knihy jsou tři věci: pravda, svoboda a mír na celém světě. Jako neoddiskutovatelnou podmínku světového míru však vidím svobodu všech lidí na celém světě. Na tyto útoky písemně odpovím jen tehdy, jestliže neběží jen o násilnou komunistickou propagandu. -

- Je příznačné, pane profesore, že první referenti vaší knihy v Československu ji zřejmě vůbec neměli v rukou. Překládali totiž její titul jako „Atomová bomba a budoucnost lidí“, ačkoli vy píšete „Atomová bomba a budoucnost člověka“. Letos najaře však najednou začali v Praze jméno knihy překládat správně. -

- Mezitím si ji totiž opatřili. Z ničeho nic jsem dostal z Prahy dopis, abych jim poslal výtisk, že mají v umyslu knihu přeložit a vydat. Od té doby uplynula řada měsíců. Přesto, že jsem jim dal knihu obratem poslat, se už neozvali. Zato z Budapešti, odkud mně svého času poslali podobnou žádost, přišla kniha zpět s poznámkou, že se pro překlad do maďarštiny nehodí. -

- Budete-li si to tedy přát, přineseme odpověď na útoky z Prahy v českém překladu... -

- Ano; ale odpovím jen tehdy, není-li to od začátku až do konce nerozumné a nesmyslné. S hlupáky nepolemizují!

Karl Jaspers je jedním z největších filozofů naší doby. Je filozof existence a proto bývá přiřazován k existencionalistům. Správně však napsal už brzy po druhé světové válce Václav Černý, že je "tolik existencionalismů, kolik je existencionalistů". Jaspers má především velmi málo styčných bodů s druhým německým existenciálním filozofem, Martinem Heideggerem. Heidegger se kdysi zapletl s nacisty, kdežto Jaspers vždy byl a je militantní demokrat. Kromě toho Heideggerova řeč je skoro nepřeložitelná a jeho myšlenky jsou často umyslně zatemněné a mnohovýznamové. Naproti tomu Jaspersův styl je krystalický, průzračný, jeho řeč čistá a jeho myšlenka plastická a obrazná. Také vůči filozofu Husserlovi, narozeném v Prostějově, má Jaspers značně kritické stanovisko. U Sartra odsuzuje jeho neutralismus a dřívější koketování s komunismem.

Přátelské styky spojují Jasperse s druhým francouzským existencionalistou, Albertem Camusem. Společně vydali před časem prohlášení ve prospěch vězněného maďarského spisovatele Tibora Déryho. - Přes toto přátelství, jehož výrazem byl obsáhlý Camusův příspěvek do knihy "Otevřený horizont", která vyšla k Jaspersovým sedmdesátým narozeninám, je stanovisko Camusovo k Jaspersově filozofii zčásti velmi negativní. Tak v knize "Sisyfův mýtus" podrobil Camus Jasperse zdrcující kritice. Vytýká mu tam především to, že Jaspers, který celou svou filozofii buduje na rozumu, přeskakuje najednou do transcendentna, což je podle Camuse neodůvodněné. Zde prý Jaspersova filozofie selhává. Nakonec však Camus uzavírá: "V tomto zpusťšeném světě, v němž se dokázala nemožnost jakéhokoli poznání, v němž nicota se zdá být jedinou realitou a bezvýchodné zoufalství jedině možným stanoviskem, pokouší se Jaspers znovu najít Ariadninu nit, která vede k božským tajemstvím."

V případě Camusovy kritiky běží pravděpodobně o nedorozumění a pak také o zklamanou, zrazenou lásku, či o lásku, která si tu zradu alespoň namlouvá. Camusovi se patrně zdálo, že mu Jaspersova filozofie dá odpovědi na poslední otázky života a existence a jejich smyslu. V tom okamžiku, kdy by mělo dojít na tyto poslední odpovědi, Jaspers umyslně uhýbá do transcendentna. Nedorozumění Camusovo je však v tom, že hledal odpověď tam, kde mohl najít jen otázky a metodu. Jaspers přece napsal: "Filozof nemá učení ve smyslu předpisů. Filozofické myšlenky se nedají aplikovat, jsou spíše skutečností, o níž se dá říci: realizací těchto myšlenek člověk žije, nebo: život je těmito myšlenkami proniknut skrz naskrz."

x

Rozhovořili jsme se o situaci intelektuálů za železnou oponou a profesor Jaspers nám říká:

- Tato otázka mě už velmi dlouho láká. Řadu let si shromažďuji materiál ve složce "Dialog s totalitními". Nedostal jsem se dosud k tomu jen pro nával jiné práce. Dokončuji několik rozsáhlejších věcí. Jednoho dne se však k tomu snad ještě dostanu. Zabývám se tou problematikou vlastně už několik desítek let. Nedovedu si vysvětlit proměnu člověka, která vede k totalitě. Znal jsem kdysi dobře Georgy Lukacze a dnešního východoněmeckého komunistického filozofa Blocha. Bylo to v Heidelbergu, kde oba před první světovou válkou studovali. Na otázku, kdo jsou čtyři evangelisté, jsme tehdy žertem říkali: Matouš, Marek, Lukacz a Bloch. Oba byli velmi originální myslitelé. Jejich pozdější vývoj je pro mě záhadou. Lukacz jediný z Nagyovy revoluční vlády přežil. Snad proto, že je příliš obratný, uhořovitý. Naproti tomu Bloch patrně přečkal

Harichův proces ve zdraví jen proto, že znal-
vněl, že doslova zhloupl. - V této souvislos-
ti by mě zajímalo, co soudíte o Miloczových
analýzách situace intelektuálů za železnou o-
ponou. Znáte je ? -

- Ano. Zdají se mně do jisté míry překonané.
Jsou to historické dokumenty. Dnešní skuteč-
nost je diferencovanější, není černobílá. Mi-
locz vykreslil několik typů kulturních komisa-
řů. Dnes však i tito komisaři jsou zviklaní ve
své bývalé komunistické víře. -

- Přesto se mně zdá, že dialog s totalitními
není ani možný, ani užitečný. Na všechny naše
otázky mají předem naučené odpovědi, k pravé-
mu dialogu nikdy nedojde. -

- Zdá se mně, pane profesore, že ani to už dnes
tak docela neplatí. Předně nechcete hovořit s
totalitními, ale s lidmi, kteří žijí pod tota-
litou... -

- Pravděpodobně můj dojem vyplynul z toho, že
návštěvníci z komunistických zemí ke mně při-
cházejí vždy ve dvou, ve třech. Jeden druhého
hlídá. Proto není dialog možný. -

- Sebejistí Miloczovi kulturní komisaři už ne-
existují. Mám pro to dvojí vysvětlení: Většina
intelektuálů za železnou oponou prošla v pos-
ledních letech soukolím režimu. Mnozí byli
alespoň přechodně v táborech nucených prací,
jiní byli na čas odstaveni nebo nesměli publi-
kovat. Ve větší nebo menší míře to postihlo sko-
ro každého. Druhý důvod je pravděpodobně ten,
že se většina komunistických intelektuálů ve
svých odborných disciplínách přesvědčila, že
aplikovaný marxismus selhává. Selhal v budbě,
selhal v estetice i v mnoha dalších oborech.

Odtud jejich nejistota a neklid. Ukázalo se, že je jako nástroj duchovědných disciplin marxismus nepoužitelný. Na jednu a touž věc mají dnes marxisté deset, dvacet a ještě víc protichůdných tak zvaně marxistických názorů. Třeba v literární kritice není na základě marxismu možné dojít k jednoznačnému vědeckému názoru a uměleckému soudu...

- Ovšem, to není možné. To není možné ani na západě... -

- Ano, Západ však takovou umělou jednotu nepředstírá. Západ se hlásí v duchovědách k liberalismu. Zde běží o mnohost názorů. Východ se, přihlašuje k monolitickému marxismu. Proto řeči v názorech marxistů nejsou tam tedy diferenciací, mnohostí a výběrem, ale myšlenkovým chaosem... -

- Každopádně se k tomuto problému chci ještě vrátit. Dialog s totalitními, to znamená s totalitní špičkou, ovšem není vůbec možný. Když jsme psali Kádárovi, aby propustil vězněné maďarské spisovatele, vůbec jsme nedostali odpověď, ani potvrzení, že naše žádost do Maďarska došla. Bohužel v této věci můžeme vykonat jen málo a výsledky nejsou žádné. -

- Ne tak docela, pane profesore. Na kongresu ve Frankfurtě ujišťoval jeden maďarský exilový spisovatel, myslím, že to byl Paul Ignátus, že na základě západních intervencí byli propuštěni nejméně dva nebo tři maďarští spisovatelé... -

- Tibor Déry však mezi nimi bohužel nebyl... -

X

Rozmluva pokračuje a profesor Jaspers se vyptává na postoj východních intelektuálů a československých spisovatelů. Jeho slova jsou projevem opravdové sympatie k lidem, pro něž autentická, voňavá marxismu nerozředěná filozofická myšlenka je zaká-

zaným ovocem a každý svobodný čin překračuje
úzké hranice totality a staví je mimo zákon.

& & &

Z GALERIE UVĚZNĚNÝCH A UMLČENÝCH BÁSNÍKŮ

František LAZEC K Ý :

MATER TENEBRARUM

=====

/ Věnováno V. Renčovi /

Tys vzešla ohněm ze všech moří
a vzácnou trestí ze všech hoří,
o Kráso, věčné víno žalů,
jak stoupáš srdcem mým,
Ty básníků, těch smutných králů,
jsi vínem vítězným.

To víno Tebe mylo, Skálo,
a lodi věky kolébalo,
ty pluly v dál a v Tobě trůní
dušemi lodníků,
jen azur chutná jejich vůní
a písní dělníků.

K Nebesům hnali zdi svých věží,
až Tebe vlili do svých spěží
a v jejich žáru slili zvony

z rud hoří tajemných,
jež srdce žhnuly a teď zvoní
v sršení zraků Tvých.

Přesladká slzo v našem zraku,
Královno vzešlá z tíhy mraků,
Bolesti, která zatracení
odíváš purpurem,
z muk duši zdvíháš k vykoupení
a neseš vesmírem !

Ó svatá Kráso Andělova,
o svatá Kráso Satanova,
zde otrok Tvůj Ti srdce skládá,
byťs Peklem zářila,
či jako hvězda v tlamě Hada
Nebesy trůnila.

Nejsladší jede smrtelníků,
Královno béd a hořkých vzlyků,
jež naše srdce zdvíháš klidem
zpívaným plameny,
ty hrobko Slávy lehká lidem
tolika břemeny.

Tak mocně svíráš naše tělo
a chceš, by srdce zkázou vřelo,
plněno tíhou požehnání
strmou a zoufalou,
vždyť zveš hřích svou hroznou zbraní,
jas bídy sestrou svou.

Pro lidstvo, které v mukách plane,
Tvé moci kouzlo svrchované
z jeho těl vyrve mocné vzdechy
a hle, to podnebí,
Královno, Tebe svými vzdechy
i kletbou velebí.

K Tobě modlí se zločincové,
 neb v Tobě čtou své žití nové,
 vždyť slza zbývá z jejich viny,
 s kterou si hraje svit,
 když v žalář nebo v kouty špíny
 je přijdeš pětěšit.

A ve svých paprsoích, ó Bdělá,
 tou zemí vlečeš duše, těla
 svých milenců a smutných králů,
 již rozkoš vzývali,
 až ve svém lůžku moře žalů
 s rozkoší vstřebali.

Necitná, nebem kráčejíci,
 mé srdce blátem vláčejíci,
 vím, pod Tvým klidem srdce puká
 bolestí, již Bůh slil.
 Zahrado, pověz, jaká muka
 to Anděl pro mne pil !

Hluboké kouzlo soustředění,
 ó luno, tvého políbení,
 kams vdechla všechnu vášeň krásky,
 plející v srdci svém,
 ó Ženo nejstrašnější lásky
 v pochodu drtivém !

V tom prostoru, v němž hvězdy zbyly,
 mé ruce kostky pohodily
 a věky stíhán Tvými hrami,
 zoufalý v srdci svém,
 Tvůj otrok jde, byť kopal jámy
 v svém srdci zmučeném.

Dál Tvoje chvění démantové
 z Věčnosti vrhá blesky nové,
 bys svoje roucho ozdobila

mukou a soužením,
však lidem, kterým bolest zbyla,
jsi druhem důvěrným.

Tu břímě nesdělitelného
z hlubiny zřídla vesmírného
v modlitbě hloubené jak číše
nám ruka podává,
nechť Oko časů ve své výše
s námi si pohrává.

Kráso, znáš všechno utrpení,
čas zhouby i čas božské ceny,
plody, jež Nebe vyživilo,
sladké a tajemné,
by lidstvo z Pekel vydobylo
a plálo vítězné.

Vznešená, Čas je Tvou lyrou
a hudbě Tvé je strašnou mírou
mohutnost Lásky, práce vášní
i hoře nejdražší,
v něm zdvíháš křídla, vaneš básní,
milenko nejsladší.

Tys vzešla ohněm ze všech moří
a vzácnou trestí z lidských hoří,
o Kráso, věčné víno žalů,
jež vládneš srdcem mým,
Ty básníků, těch klidných králů,
jsi vínem vítězným.

& & &

/ František LAZECKÝ, básník a essayista patří
do skupiny katolických lyriků. Narodil se v
Tisku ve Slezsku v roce 1905. Před válkou vy-
šly tyto jeho sbírky: Krutá chemie, Kříže,
Odění královské, Vězeň, Malé rekviem, dále

prózy: Studná v selkém dvoře a essayé Pro mou zemi a Vladaři. Po válce vydal básnickou sbírku Bratr smutek v roce 1947. Zde se pokusil se stanoviska katolického lyrika osvětlit cíl básníkovy poslání, jeho vztahy k světu i věčnosti a jeho víru v Boha. /

&   &   &

Pavel Ž E L I V A N :

VÍCE NEŽ FASÁDY

=====

II.

Eseje „Době proti srsti“ / Výbor z let 1940 až 1957 - vydala Edice Svědectví, New York 1958 / prozrazují rovněž Denův zápas o podstatu věcí a o překonání pozitivistických přeludů naší domácí vzdělanosti. Sympaticky působí Denova obrana eseje jako literárního druhu; Den se nezastává jen eseje o jiných formách krásného písemnictví nýbrž též eseje politického, náboženského a filozofického. Nechceme-li se živit jen vlastními přeludy a hynout na planou krásu své řeči, musíme se zase naučit zajíždět na hlubinu a nebát se myšlenek, které se dotýkají žhavého středu skutečnosti; vyporádat se s fenomény lidské existence nejen v poezii nýbrž i ve vědě. Esej je mostem mezi oběma.

V jedenácti vybraných esejích Petr Den se pokouší najít neuralgické body a metafysickou stavbu soudobého umění českého i světového.

Snad můžeme napsat, že cena jeho hledání a zkoušení není ani tolik v tom, co našel a co vyexperimentoval, nýbrž v tom, že vůbec vyslovil otázky, za něž se mnozí u nás styděli jako za něco slabošského. Když čteme sbírku Denových esejů „Době proti srsti“, cítíme pravdivost toho, co autor napsal v úvodu: „Otenář esejů je... také odpověden za jejich výsledek. Je vždy autorovým spoluviníkem.“. Ovšem je škoda, že se nemůžeme dnes na stránkách Archy pokusit o odpověď na všechny napovězené otázky. Nehotovost, zkratka a i některý krok vedle vyzývají přímo k myšlenkové a tvořivé práci, k společenství v hledání, k otevřenému a nadšenému souboji.

Filozoficky nejzajímavější a nejproblematictější je první esej „Návrat k absolutnu“. Mělo by se mezi námi více přemýšlet o smyslu moderních přírodních věd, o jejich odklonu od absolutního determinismu a pozitivistické filozofie. Petr Den, nejen v tomto eseji, ale i jinde stále upozorňuje, že jsme se doposud s otázkou smyslu přírodních věd pořádně nevypořádali. Sám je velký optimista; slibuje si asi více, než přírodní vědy mohou dát. Chtěl bych jen poznamenat, že uznání iracionálna není ještě uznání nekonečna. A pak: jaký filozofický smysl má tvrzení, že přírodní zákony, stanovené exaktními vědami, jsou jen zákony statistickými? - a „náhoda“ že by byla potvrzením svobodné vůle člověka? Také bych nebyl pro to, abychom kladli vedle sebe pojmy: protirozumné - rozumem nepochopitelné; nadšmyslné - protismyslné. Zdá se, že nesmíme zaměňovat lidské cesty poznání s poznatelnou a poznanou skutečností.

Jde v podstatě o starý problém celé filozofie, hlavně moderní: najít poslední základ apriorní nutnosti a obecnosti našeho vědeckého poznání. Tím, že popřeme zřejmou existenci vědeckého po-

znání a apriori, problém nevyřešíme. Den tuší pravou odpověď, když píše: "Iracionálnu lze smysl najít, lze je racionalizovat." /str. 11/ Co však zde může znamenat racionalizovatelné iracionálno? Jestliže skutečnost je sama o sobě iracionální, pak není možná objektivní věda čili: racionalizace skutečnosti si nemůže dělat nárok na vědecký charakter. Není-li však iracionálno podstatným znakem skutečnosti a jsou-li vědy možné, pak nebude ničím jiným než hranicí vědeckého poznání. Dotýkám se zde základních otázek metafysiky poznání. Třeba vždy dobře rozlišit mezi poznáním a poznatelností. První je vlastností a činností ducha; druhé je znakem bytí jako takového.

O universitě píše Den velmi správně, že "by neměla nikomu stranit - jen Pravdě" / str. 17 /. To ovšem platí o každém vzdělanci. Proto tak zvaný "socialistický realismus", k němuž se přihlásila at už otevřeně či jen na oko většina našich umělců doma, je ve své podstatě zradou vzdělanců, zradou na pravdě. Neměli bychom však zapomínat, že "stranickost pravdy" a totéž platí o právu, kráse, mravnosti atd. - je typickou tezí marxismu, s níž koketují mnozí z našich politiků na západě.

Nezdá se mi, že Leibniz byl bojovným katolíkem / str. 10 /. Itálii sjednotilo Risorgimento / str. 35 /, nikoliv Risurgimento. Nietzsche se píše vždy s "z" / str. 50 a další /.

III.

Nejzávažnější a poslední větší prací Petra Deny je jeho studie o národním programu: "Rub a líc našeho národního programu v atomovém věku" / Řím, Křesťanská akademie, 1959, stran 180 /. Denova kniha nevyvolala sice tak silnou reakci jako Kolárovy "Dopisy mému příteli" a "Otáz-

ky české tradice", ale nezůstala též bez povšimnutí. Až na několik malých výjimek byla prozatím přijata dost pozitivně. Jde tu o práci, s níž bychom se měli v exilu vypořádat důkladněji. Nestačí na to jen krátká recenze. Smysl této poslední Denovy knihy je existenciálněji než předešlých dvou publikací. Autor tu šel do nejživější a nejvlastnější tkáně národního života. Už sama skutečnost, že uveřejnil svou studii pod plným občanským jménem / Ladislav Radimský / ukazuje na to, že mu šlo o velkou a zásadní starost. Nechtěl, aby mu někdo vyčetl - jako kdysi Kolárovi - Catonovi - že se zbaběle skrývá za pseudonymem.

Se zralou a vyrovnanou pokorou Dr Radimský vidí hranice svého zamyšlení nad ideály svého národa, nad jeho bídou i slávou. Bláhoví jsou tedy ti, kdož mu vyčítají intelektualistickou domýšlivost stavět se povýšenecky a soudcovsky nad národ. Jeho studie nechce být ničím jiným než počtivým a důkladným prstenem v řetězci podobných pokusů o formulaci humanistického, křesťanského národního programu /Čep, Kolár, Pitter/. Dr Radimský svým dílem chce vyvolat zdravou ideovou a mravní reakci, tvořivou a přemýšlejší odpověď, která by svou důkladností a hloubkou překonala jeho vlastní pokus. Na rozdíl od dřívějších pokusů o formulaci národního programu studie Dra Radimského vyniká konkrétností, aniž by se snižovala k nejapným hádkám. Je též její předností, že se dotýká všech rozměrů národního života: od vaření a hospodářství až k básnictví, vědě a náboženství. A při tom všem dráždí svou nehotovostí, která je zde esejistickým kladem.

První část se zabývá stíny národní kultury, hledáním slabostí, nemocí a chyb. Dr Radimskému se podařilo stmelit dvě vzácné a nepostradatelné

hodnoty v každém podobném pokuse: s velkým umem sjednotil při zpytování národního svědomí příkrou, strohou a mužnou oddanost k celé pravdě a nesmírnou a prožitou láskou k českému národu. Sebetvrdší slovo není u něho nikdy obuškem, nýbrž jen burcováním a výkřikem milujícího.

Zaslechl jsem výtku, že Radimský se příliš váže na Masaryka. Je pravda, že autor Rubu a líce dokládá svá tvrzení nejen Masarykem nýbrž i jinými autoritami. Důležité však je, že mu nejde nikdy o modloslužbu, nýbrž jen o pravdu. A že ji řekl Tomáš Akvinský nebo Masaryk je vedlejší. Neměli bychom se tedy dívat tolik na jmenovanou závislost, nýbrž spíše pátrat a zkoumat, zda se říká pravda. Sympatie nebo antipatie nestačí na řešení tak závažných otázek jako je pravda národních ideálů.

V druhé části své studie dr Radimský nedává recept jak snadno a rychle ozdravit národ a vrátit mu svobodu. Určuje jen v širokých obrysech směr naší namáhavé pouti za svobodou a vzkříšením. Musíme vstoupit do nového věku a vydobýt si zase domovské právo ve světové atomové civilizaci svou mravní poctivostí, silou svého ducha a solidností svých myšlenek. Už teď naše práce může působit malé divy, budeme-li věřit, jak píše dr Radimský, "že národ nalezne zas své určení a dá si program, který by jako moudře vybudované koryto řeky dobře usměrnil onen proud a ony ideje, na jejichž trysknutí čekáme s utajeným dechem. Připravit a regulovat to koryto je v naší moci a naším úkolem."

Petr D E N :

POHŘEBNÍ ŘEČ NAD MRTVÝM CHAMELEONEM

=====

Dnes ráno přesmutná zvěst otrásla klidným světem našeho domu: po dlouhé době jsme, my nešťastní, poprvé uviděli Tebe, kterého nikdy jindy nebylo vidět ! Ležel Jsi, Veliký Chameleone, ve své skleněné kouli celý hnědý na zeleném listu. Zemřel Jsi a naše srdce se svírají bolestí a žalem.

Chtěl bych mít výřečnost Ciceronovu, moudrost starých filozofů a pathos klasických herců, abych dovedl ocenit bohatství Tvých ctností a přemíru kázně, jež Tě vedla životem. U vědomí svých nedostatků trhám nad Tebou své roucho na znamení smutku, a prosím Tě, abys ve své dokonalosti vlídně přijal aspoň tuto chabou chválu svých nesmrtelných činů, jimiž Jsi vytvořil dějiny své doby !

Skromnost, hle toť základ všech Tvých ctností ! Nikdy Jsi netoužil se odlišit od svého okolí, Ty Veliký Nepříteli vši lidské marnivosti ! Byl Jsi černý, hnědý, rudý nebo zelený podle listu, na kterém Jsi seděl, podle hlíny, na níž Jsi spal. Ne, nepřizpůsoboval ses jen, byl Jsi vždy tím, na čem Jsi seděl ! A nepochybuji, že bys zpíval píseň toho, čí mouchy Jsi jedl - kdybys někdy byl vůbec zpívat chtěl !

Ty Veliký Vzore všech přistěhovalců, Ty Dokonalý Občane, který Jsi ve své moudrosti žral jen ty mouchy, které Ti byly předloženy, a netoužil po jiných ! Kdyby všichni byli jako Ty, zpusťla by vězení, osiřely by koncentrační tábory, kati

by odešli na pensi, censoři by spáchali sebevraždu a policajti a udavači by se musili živit poctivou prací, o Oporo všech vlád, o Mramorový Sloupe státního pořádku !

Ano, byl Jsi bez hříchu, Veliký Chameleone ! Nikdy Jsi nehasil, co Tě nepálilo, nikdy Jsi nic nezkazil, poněvadž Jsi se nikdy o nic nepokoušel, nikdy Jsi neudělal nic neslušného, protože Jsi nikdy nic nedělal. A za ona dlouhá léta, co Jsi byl s námi, nesestárl Jsi ani o minutu, poněvadž Jsi nikdy nebyl mlád. Byl Jsi spokojen sám se sebou a to plným právem: nikdy ses nad druhé nepovyšoval, byls hrdý na to, že nečteš knihy a nervosa staletí šla kolem Tebe, aniž se Tě dotkla. Hygiéna byla Tvou filozofií, a spaní bylo jejím nejsvětějším příkazem. Jaká škoda, že tento příkaz Ti nedovolil, abys i jen začal šestisvazkové dílo svých Pamětí, do nichž chtěls uložit zlato své moudrosti, která je moudrostí naší veliké doby !

Byl Jsi realistou všemi třemi couly svého vznešeného Těla. Netrávil Jsi svůj život jako jiní pošetilci psaním básní nebo zkoumáním hvězd a rozhodně Jsi zavrhoval pošetilstv oněch, kteří marné sliby nějakého ráje na onom světě vyměňují za tučné mouchy na Tomto. Tvůj široký rozhled zprostředkovaný občasným polootevřením levého oka, Ti dovoľoval státnicky uznat každý "fait accompli", vážit si každého statu quo a vědět, že se prostě nedá nic dělat. Proto Jsi také nikdy nic nedělal, ó Realisto ze všech nejrealističtější !

Mír a pokoj, toť bylo Tvým heslem, ó Veliký Chameleone ! Učilš, že je škoda každého pohybu, nevede-li k polknutí mouchy. Učilš, že podstatou všeho míru na světě je základní a rovné právo mouchy dát se sežrat chameleonem. Proto

ve Tvé skleněné kouli panoval vždy mír, ó Veliký Státníku a Kníže Pokoje !

Dnes, v tento nešťastný den smutku, poprvé Jsi nám způsobil zármutek, poprvé, celý hnědý, se odlišuješ od zeleného listu, na kterém ležíš ! Dnes poprvé Jsi vykonal svůj první revoluční čin, svou první uchylku, Ty Veliký Mrtvý ! A celý svět hrozí se vyšínout ze svých kolejí !

Tys však nezemřel ! Jako náš vzor budeš dále žít mezi námi - jako symbol naší doby, jak náš erb, za který budem bojovat - a spát ve smyslu Tvého velikého odkazu. Kéž tisíce nových a nových chameleonů se hrnou na místo Tebou uprázdněné, kéž zvednou Tvůj štít za svobodu skleněné koule, která je naší drahou vlastí !

Tys nezemřel, jen spíš jako Jsi spal celý život. Spi, dále sladce a sni o vypásených mouchách u vědomí dobře užitého života, Ty Archo všeho Pořádku, Rozmnožovateli Míru a Pokoje na zemi, Ty věčný Chameleone, třikrát barvu měnící !

Čest budiž Tvé veliké památce, aby nikdy nezemřela mezi námi !

& & &

OKNA

DOHRA 30. KONGRESU PEN-KLUBU.

/ Vlna protestů proti znovupřijetí maďarské komunistické delegace : /

Otevřený dopis Josefa MACKIEWICZE prezidentu 30. kongresu Pen-klubu dr. Erich Kästnerovi:

Sehr geehrter Herr Präsident !

Ich gehöre dem P.E.N. - Zentrum schon lange an, nahm jedoch das erste Mal an einem P.E.N. Kongress teil. Gestatten Sie mir bitte, meine tiefe Enttäuschung auszusprechen. Es wurden zwar zur Eröffnung eine Reihe von glänzenden Reden gehalten, die aber das Wesentliche mit Stillschweigen übergingen. So wurden z.B. viele schöne Worte über Frieden und Freiheit gesagt, nicht ein einziges dagegen über die Wahrheit. Und doch will es mir scheinen, dass die Wahrheit ein viel wesentlicherer Bestandteil des literarischen Schaffens ist als der Frieden. Denn nur die Wahrheit, genau gesagt, die Suche nach der Wahrheit ist der eigentliche Faktor, der die Freiheit des Geistes bedingt. Der Frieden selbst macht jedoch die Freiheit noch lange nicht aus. So weiss ich aus meiner Erfahrung, der eines zwangsläufigen Sowjetuntertans, dass Millionen von Menschen unter der kommunistischen Herrschaft Gott um irgendeinen Krieg flehentlich gebeten haben und noch heute anflehen. Diese Wahrheit passte zu der Stimmung des Kongresses nicht, und dementsprechend plädierte man zwar für die Freiheit des Geistes, erwähnte aber mit keinem Wort die Befreiung des Geistes.

Die Verlesung der erbaulich klingenden PEN-Charta wurde zwar durch eine theatralische Geste eines Strammstehens gewürdigt, zugleich hiess man jedoch Leute "Kollegen" die, wie die kommunistischen Schriftsteller des Kadar-Regimes, oder Vertreter anderer sog. Volksrepubliken, verstaatlichte Handlanger eines Systems sind, das sich die völlige Abschaffung der Freiheit des Gedankens zum Ziel gesteckt hat, folglich dazu berufen sind, den eigentlichen Sinn der PEN-Charta womöglich zu zerstören. Das Paradoxe

dabei war jedoch die Tatsache, dass wir alle darüber Bescheid wissen, und auch die "Kollegen" aus den Volksrepubliken genau wissen, dass wir es wissen. Nichtsdestoweniger ermahnte Monsieur Chamson, der Präsident des Internationalen P.E.N., die Diskussteilnehmer zur Bewahrung einer guten Kinderstube, um das ganze lächerlich-offizielle Spiel durch "politische" Akzente nicht zu verderben.

In Wirklichkeit sind das keine "politischen", sondern umgekehrt, gerade die ureigentlichsten Probleme der Literatur, mit denen sich der P.E.N. Klub zu befassen hätte, wenn er seiner Charta treu bleiben möchte. Denn wenn schon die Politiker eine Gefahr für die freie Welt seitens des Weltkommunismus erblicken, so müssen wir, die freien Schriftsteller, wenn wir mit der Wahrheit im Einklang sein wollen, dieser Gefahr unvergleichlich mehr Aufmerksamkeit widmen, und zwar deshalb, weil diese Gefahr vor allem anderen die geistigen Kräfte und das freie Schaffen bedroht.

Wenn der P.E.N. - Klub sich schon allen wohlbekannten Wahrheiten über die kommunistische Wirklichkeit, die heute jeder Schüljunge auswendig kennt, verschliessen will, so kann er doch wenigstens die zwei Tatsachen nicht ausser Acht lassen: dass nämlich das reaktionäre, zaristische Russland immerhin eine der besten Literaturen der Welt hervorgebracht hatte, während das "progressive" kommunistische Regime, überall wo es nur auftrat, die Literatur in einen langweiligen Kitsch verwandelte; und zweitens, dass die kommunistischen Länder zu den einzigen in der Menschengeschichte gehören, in denen die Langeweile zum staatlich-gesellschaftlichen Problem emporgewachsen ist, und seitens der Partei-Regierungsstellen als Angelegenheit erster

Ordnung behandelt werden musste. Diese Tatsache zeugt von einer niedagewesenen Massenzerquetschung des menschlichen Geistes, denn das Auftreten einer massenweisen Langeweile war bis jetzt ausschliesslich das charakteristische Merkmal für die Stimmung, die in den Gefängnissen herrscht.

Im Vergleich zu der globalen Bedrückung des Geistes und des freien Schaffens durch das kommunistische System, wirkt ein Problem, wie das einer Zensur in Katalonien, geradezu lächerlich. Und doch befasst sich damit der PEN-Klub ganz ernsthaft, während er zugleich nicht wagt, das Gespenst des kommunistischen Systems auch nur namentlich zu erwähnen, vielmehr umgekehrt, mit ihm unverkennbar liebäugelt.

Wenn man die Frage stellt, wodurch sich diese paradoxe Einstellung des PEN-Klubs erklären lässt, - wird man zu der eindeutigen Schlussfolgerung kommen müssen, dass der PEN-Klub, und zwar allen seinen Beteuerungen zum Trotz, eine ausgesprochen politische Stellung einnimmt und, aus welchen Gründen es auch sein mag, eine einseitige politisch-taktische Linie verfolgt, die mit seiner apolitischen Deklaration nicht in Einklang zu bringen ist.

Als ein freier Schriftsteller, der mir der politischen Linie der PEN-Führung, wie sie während des XXX Kongresses zum Ausdruck kam, nicht einverstanden sein kann und da ich wegen des plötzlichen Abbruchs der Diskussion über die Aufnahme der ungarische Kommunisten an freier Aussprache gehindert worden bin, erlaube ich mir hiermit Sie, Herr Präsident, von meinem Austritt aus dem PEN-Klub in Kenntnis zu setzen. Gleichzeitig benachrichtige ich davon den Präsidenten des Exil-Zentrums in London.

Také významní západoněmečtí spisovatelé vyslovi-
li svůj údiv nad znovupřijetím maďarských komu-
nistických zástupců do PEN-Klubu. Prohlášení
podepsali tito významní západoněmečtí spiso-
vatelé:

Werner BERGENGRÜEN
Gertrud von LE FORT
Rudolf HAGELSTANGE
Hans Egon HOLTHUSEN
Curt HOHOFF
Rudolf Alexander SCHRÖDER
Friedrich SIEBURG.

X

Jménem rakouských spisovatelů podal protest
předseda střediska ČSOKOR, generální sekretář
Carry HAUSER, Hans Flesch-BRENNINGER a další.

Sekretář rakouského střediska PEN-klubu pro-
fesor Carry Hauser žádal, aby mu byla dána ma-
ďarskou vládou příležitost navštívit uvězněné
maďarské spisovatele Tibora Déryho, Julia Haye
a další. - Odpověď dosud nepřišla.

X

Z článku François BONDY nazvaného "Rückblick
auf den XXX. PEN-Kongress", který uveřejnily
NEUE ZÜRCHER ZEITUNG 1. srpna 1959 citujeme:

In Frankreich besteht ein Komitee von
Schriftstellern für Tibor Déry, das
viele der besten Namen der französischen
Literatur erfasst. Dem Sekretär dieses
Komitees, Louis de Villefosse, erlaubte
der internationale PEN, die Arbeit die-
ses Komitees darzulegen und seine Doku-

mentation zu verteilen. Man möchte wünschen, dass der gesamte internationale PEN, soweit er in freien Ländern tätig ist, sich als ein weltweites Komitee für die Befreiung der eingekerkerten Schriftsteller versteht und in diesem einen, besonders schmerzlichen Fall etwas durch die Macht der Solidarität erreichen kann. Mindestens sollte es möglich sein, dass alle Schriftsteller, für die die Charta des PEN verpflichtend ist, ihrer Sorge um die Gefangenen einen ständigen deutlichen Ausdruck geben, damit einem Régime, das auf grössere internationale Respektabilität Wert legt und in dieser Hinsicht soeben einen Erfolg buchen konnte, ein grosszügiger Gnadeakt als vorteilhaft, sein Ausbleiben aber als sehr nachteilig, als unvergebbar und unvergessbar erscheinen müsste.

X

Hamburgský spisovatel Willy HAAS v článku "Die grosse Gesellschaft der Literaten" / DIE WELT, 28. července 1959 / si všiml také průběhu 30. kongresu Pen-klubu a zdůraznil protest, který vznesla německá spisovatelka Margaret BUBER-NEUMANNOVÁ proti uvěznění sedmdesátiletého, těžce nemocného Josefa PALIVCE.

X

A tak bychom mohli jmenovat desítky a desítky dalších spisovatelů, kteří protestovali proti uvěznění maďarských spisovatelů a proti přijetí maďarského spisovatelského střediska znovu do PEN-klubu.

ČS. UPRCHLICKÝ VÝBOR V NĚMECKU,

který je mluvčím několikatisícové obce československých politických uprchlíků na území Spolkové republiky protestoval již několikrát proti uvěznění československých slovesných umělců a universitních profesorů. Po prvé v roce 1956 vydáním antologie exilových spisovatelů „Peníz exulantův“, která byla projevem solidarity s uvězněnými spisovateli ve vlasti. V této antologii byl poprvé uveřejněn seznam uvězněných spisovatelů.

Československý uprchlický výbor na řadě schůzí věnoval pozornost této otázce a rozhodl, aby pravidelně jako protest byla v každém čísle ARCHY uveřejněna báseň či novela některého uvězněného spisovatele či básníka. Tato akce se setkala s plným pochopením ostatních kulturních institucí v exilu. Kulturní referát Československého uprchlického výboru má také zpracován materiál o situaci uvězněných spisovatelů a vědců v Československu.

&   &   &

ČS. DÁLKOVÁ ŠKOLA V NORSKU

Československá dálková škola - pracovní složka Československého uprchlického výboru v Německu - pořádá každoročně letní školu pro děti československých exulantů. &/ Letošní škola se konala pro změnu v Norsku. Přinášíme posudek inspekční komise:

Tradiční pedagogická zásada, že učitel dělá třídu, platí jen v těch případech, kdy učitel je zároveň výborným psychologem a pedagogem.

Pak se mu podaří brzy stmelit různorodý celek na psychicky kompaktní celek, jehož struktura nikterak nepotlačuje individualismus, ale jen usměrňuje v rámci daného úkolu. Poučení zkušenostmi z minulých roků, že i ti nejsnaživější spolupracovníci, pokud nejsou školenými pedagogy, mohou být dobrými učiteli v malém kroužku, v malé vyučovací skupině, ale nestačí na větší pedagogický celek, snažili jsme se získat pro letošní letní školu jen kvalifikované odborné pedagogické síly.

A to se podařilo díky Norsko-československému pomocnému výboru, zvláště díky paní Anně Kvapilové. Československou dálkovou školu v Norsku vedl opět universitní docent Dr. Josef KRATOCHVIL za spolupráce středoškolských profesorů: Dr. Vojtěcha HÁZY, Ing. R. RUŽIČKY, P. Jana HOMOLY, prof. Boženy HOUDKOVÉ, p. Anny KVAPILOVÉ, Ing. Olgy DANÍČKOVÉ, p. J. NEZDARY, dr. LAMBERTA a j. Značnou pomocí byl i odborný pedagogický pracovník Salesián P. Vojtěch HRUBÝ, který se osvědčil již v táboře v Zápolí u Heidelberku v Západním Německu.

Základní vyučovací knížkou byla čítanka "MÁ VLAST". Ukázalo se, že knížka skutečně vyplynula z praxe československé dálkové školy a že je pro její praxi i pro praxi celého exilového školství velmi cennou a prakticky nejlepší pomůckou. Nebyla dělána u zeleného stolu, ale vyšla z praxe a proto se i v praxi plně osvědčila. Její uspořádání umožnilo práci v tak různorodém dětském prostředí, jaké vytváří exilové školství tím, že jsou tu děti nejrozličnějšího prostředí, se všemi stupni znalostí i neznalostí jak mateřského jazyka tak i vlastivědy.

Také skautská výchova, organizace a skautské psychologické metody tzv. družinové soustavy

se letos v Norsku plně osvědčily. Děti jevily plné pochopení pro skautského ducha a uchopily se brzy iniciativy k samosprávnému vedení v duchu skautských zásad. A ty - což bylo před exilem v našem skautingu neslýchané - uplatňovaly plně ve školní výchově. Ukázalo se, že skauting a exilní školství lze nejen velmi přiblížit, ale i k prospěchu obojího plně spojit.

Používání kina, magnetofonu, besídek, dramatizace, výstav a soutěžení jako nejmodernějších učebních prostředků se dalo zařadit, protože bylo v rukou opravdu zkušených a hlavně obětavých pedagogů.

Zámeček Zápolí 2 v Hvalstadu v Askeru v Norsku je doslovně uprostřed lesů a přitom blízko moře - Oslofjordu. Toto krásné prostředí a vlídnost norských hostitelů spolupůsobily k tomu, že můžeme říci, že tábor československé dálkové školy v roce 1959 v Norsku se po všech stránkách vydařil a byl úspěšnějším než tábory předešlé, na jejichž zkušenostech budoval.

&   &   &

ČESKÉ VYSÍLÁNÍ RADIA VATIKÁN

přineslo dne 26. srpna 1959 večer zprávu o letním táboře Československé dálkové školy, který se konal v Norsku za součinnosti čs.-norského výboru. Vatikánská relace zdůraznila pedagogický význam letní školy a hovořila o oficiálních návštěvách v táboře, mezi nimiž byl i norský biskup a několik členů norského parlamentu. Čs. dálková škola, která je tvůrčí složkou Čs. uprchlického výboru v Německu plní - podle relace Vatikánského rozhlasu - dobře své výchovné poslání.

&/ Magre. Dr. Jakub Mengers

V SEDMÉM ČÍSLE ARCHY

jsme přinesli text telegramu, který zaslala Mezinárodní křesťansko-demokratická unie v Paříži Dalaj Lamovi. Dalaj Lama poděkoval předsedovi Unie universitnímu profesoru dr A. Procházce a zdůraznil koordinaci společných idejí v boji proti materialismu a komunistickému teroru v zemích východní Evropy a v Tibetě.

&   &   &

MALE KOMENTÁŘE

V československém komunistickém tisku - především na stránkách nedělní Mladé Fronty, Večerní Prahy, časopisu Věda a život / orgán Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí / a v krajských orgánech Komunistické strany Československa, - byly otiskovány v poslední době seriály útoků na Bibli "sloužící po staletí vykořisťovatelům k utlaku pracujících..." Bible je prý "protivědecká kniha, šířící tmářství a pověry".

Srovnejte:

Etiopský císař Hailé Selassié I. věnoval na paměť svého jmenování čestným doktorem práv Karlovy university v Praze našemu staroslavnému vysokému učení ručně psanou bibli ve zlaté vazbě, bohatě ryté a zdobené drahokamy.

/SVOBODNÉ SLOVO - 6-8-1959 - str.1/

Podobný žertík - možná neúmyslně - provedl Paul ROBESON moskevské universitě, která mu udělila čestný doktorát. Rektor a všichni řečníci zdůrazňovali Robesonův boj za pokrok, mír

a proti nevědeckému tmářství a přežitkům - a Paul Robeson jim na to odpověděl zpěvem černošských náboženských spirituálů !

& & &

ZRCADLO DOMOVA

ZÁKAZ LITERÁRNÍCH MĚSÍČNÍKŮ NOVÝ ŽIVOT A KVĚTEN

" Nový život a Květen uzavírají z rozhodnutí ústředního výboru SČSS tímto číslem svou existenci. Oba časopisy ustupují nutnosti širokého soustředění nejlepších sil současné literatury, potřebě časopisu nového typu, který spojí literaturu daleko bezprostředněji s celým současným životem, potřebě časopisu, který si má získat pestrostí a živostí svého obsahu, šíří svých zájmů i vyhraněností svého ideového záměru početnější čtenářskou obec, než jakou mohly mít oba dosavadní časopisy. "

/ Z letáku přiloženého do 6. čísla časopisů Nový život a Květen, str. 2 /

x

LEV SYCHRAVA: POZNÁMKY KE KNIZE ERWINA SCHRÖDINGERA "VĚDA A HUMANISM"

Filosofický časopis, orgán Filosofického ústavu Čs. akademie věd přinesl ve svém čtvrtém čísle obsáhlou studii Lva Sychravy, která je kritikou Schrödingerovy filosofické koncepce. Redakce Filosofického časopisu předeseílá Sychravově úvaze úvod, ve kterém se píše :

"Autor této stati nebyl marxistou. Byl po celý svůj život stoupencem buržoazního demokracismu; a lze říci, že důsledným. Nezměnil své přesvědčení ani tehdy, když sám začal uznávat nespornou myšlenkovou i morální hodnotu marxistické teorie. A přece ho jeho teoretické stanovisko v otázce humanismu a lidské svobody přivedlo k rozchodu s bývalými přáteli a stoupenci. Proč ?

Lev Sychrava byl maloburžoazním demokratem; v masarykismu byl stoupencem racionalismu a toho, čemu se v předmnichovské republice říkalo "realismus". Sychrava nabyl průběhem druhé světové války a doby poválečné značných zkušeností s ideologiemi iracionalismu, individualismu, klerikálně zabarveného idealismu, a vůbec s těmi stránkami buržoazní ideologie, které jsou společné ideologii fašismu a nejreakčnějším buržoazním proudům dneška. Poznal nelidskost a vědeckou

škodlivost působení těchto ideologií, a pokládal za čestné své stanovisko veřejně vyslovit. Je velmi charakteristickým faktem, že tento minimální odklon od "oficiální" teoretické konfese vedl k tomu, že Sychrava se rozešel s emigrantským kruhy československé buržoasie.

Lev Sychrava /1887-1958/, významný český publicista hradního křídla buržoasie /bývalý šéfredaktor Národního osvobození /, byl téměř od počátku své samostatné životní dráhy spjat s masarykismem. Od roku 1915 byl stálým spolupracovníkem Masarykovým, a významně přispěl k rozšíření Masarykova vlivu zejména v poválečném období /především těmito spisy: "Masarykovo revoluční dílo na evropském Západě", 1921, "Čs. odboj", 1922, "Legionářský socialismus", "Čs. hnutí na evropském západě", 1923, "Revoluční vojenská akce v čs. národním osvobození", 1928, "Tradice osvobozenécká", 1928, a j. / Byl mluvčím masary-

kismu v Malé tiskové dohodě a v Lize pro lidská práva. Počátkem II. světové války emigroval na Západ, a krátce po návratu do vlasti znovu podlehl svým starým představám o komunismu a vrátil se do Anglie.

V roce 1954, na základě diskusí o několika svých pracích /"Věda a idea svobody", "Problémy anti-komunismu", "Poznámky ke knize prof. Erwina Schrödingera "Věda a humanism"/ se rozešel s emigrací a vrátil se do Československa, kde v roce 1958 zemřel.

Krátce před svou smrtí požádal autor redakci Filosofického časopisu o publikaci některé ze statí, které redakci nabídl. Vyhovujeme jeho přání tím, že otiskujeme podstatnou část jeho "Poznámek". Statí, kterou uvádíme, se zabývá podrobnou kritikou Schrödingerovy filosofické pozice, ovšem, z hlediska buržoasního liberalismu. Její nejcennější částí je ta, kde Sychrava upozorňuje na ulohu společenských podmínek pro existenci svo-

body, a dále zejména pasáž, kde varuje před stanoviskem iracionalismu, stanoviskem, kterému podléhají někteří soudobí buržoasní vědci. Sychravova stať je přesvědčivým důkazem toho, že dnešní převaha reakčních tendencí v buržoasní ideologii si vynucuje i u nemarxistů rozvíjení relativně pokrokových stránek jejich stanoviska, a respekt k pravdivosti a důslednosti marxistické teorie."

/ Filosofický časopis
č. 4 - července 59 -
str. 574 - 590 /

x

AMERICKÝ POHLED NA KARLA ČAPKA

Česká literatura /vydavatel Čs. akademie věd / otiskuje v č. 3 pod tímto názvem článek Miloslava Noska:

"Mezi příspěvky, jimiž se představila americká literární věda na moskevském sjezdu sla-

vistů, vyvolal značnou odezvu referát bohemisty kolumbijské university W.E. Harkinse. Základ jeho studie, který vyšel v Hágu pod názvem "Pragmatism and the Czech Pragmatist Generation", dává možnost rozebrat, co bylo příčinou neseouhlasu s Harkinsovým zkoumáním vlivu americké filosofie na dílo K. Čapka a jeho vrstevníků.

Tepře při pročtení textu však úplně vysvitne, jak se už v samotné Harkinsově metodě projevuje idealistický přístup k literatuře, zejména v jeho pojetí otázky vlivu. Základním rysem Harkinsova přístupu k české literatuře je totiž jeho neskrývané přesvědčení, že lze ke všem autorům a dílům najít západní teoretické vzory. Je to fikce ignorující tvůrčí ulohu osobnosti umělce, který podněty z cizí literatury zpracovává a přetváří podle potřeb domácího společenského vývoje. Harkins proto často spatřuje v dílech čapkovské generace naprosto nepůvodnost.

Jeví se to např. v tom, jak je Harkins obeznámen s literaturou o Čapkovské generaci - opírá se sice o kritiky Götzovy z 20tých let, poznamenané eklektickým idealismem, ale opomíjí statí Václavkovy, které naznačily již tehdy, k čemu Harkins dospěl pracným srovnáním: jak málo vlastně Čapek z amerického pragmatismu přejal. Stejně i pozornost, neuměrná výsledkům, kterou Harkins vynakládá na rozbor teoretických projevů M. Rutteho, vyplývá do značné míry z toho, že Harkins přechází po válečné kritiky A.M. Píši, a J. Honzla, odkrývající myšlenkovou eklektičnost Ruttovu... Harkins zužil problém této generace na Rutteho, bratry Čapky a volně s nimi souvisejícího Fr. Langra.

V metodě Harkinsovy práce existují nápadné rozpory. Na jedné straně vyzdvihuje Harkins nepřekročitelnost hranic oblasti filosofického poznání a umělecké literatury. Říká paradoxem - nezajímá mne fakt, že Čapek vydal pojednání o

pragmatismu, zajímají mne jen pragmatické literární motivy - a vyslovuje objektivistický požadavek zkoumat jen umělecký obsah, který je mu dostupný. V tom je poplatný tendencím americké slavistiky, jež v ní opožděně přežívají z předválečného strukturalismu. Měřítkem "čistého pragmatismu" převrátil Harkins zcela hodnoty Čapкова díla.

Harkinsova práce různými omyly se stává nejen projevem jeho ochuzující metody zkoumání filosofických vlivů na českou literaturu po první světové válce, ale širším svědectvím o postavení buržoasní vědy, které je cizí zřetel ke společenskému poslání literatury."

/ČESKÁ LITERATURA č.3.
srpen 59, str.346 - 9/

& & &

ANKETA REDAKCE ARCHY

Rozeslali jsme některým našim čtenářům, nikoliv spolupracovníkům, dopisy s dotazy, které příspěvky je nejvíce zaujaly. Dotazy jsme zaslali především universitním pracovníkům. Byla to jakási "průzkumná" forma soukromé ankety redakce - některé dopisy postupně uveřejníme v rubrice čtenářů. Ve všech odpovědích universitní pracovníci zdůrazňovali vysokou úroveň příspěvků. Nejvíce zaujal esej V. KOSTKY "Čekání na Godota" / č. 3-5 / 1959 /, Sedmá elegie Jiřího Ortena od Josefa BENÁČKA / č. 8 / 1958 / a LISTOPADOVO "Světlo naproti" / č. 1 / 1958 /; dále pak DRESLEROVA studie "Navrátilce F. KAFKA v lidovědemokratické Praze" / č. 1-6 / 1959 /, ŽELIVANOVY studie o literatuře exulantů v době husitské / č. 1 / 1958 a č. 1-2 / 1959 / a ve všech odpo-

vědích byl pak uveden programový článek ARCHY z prvního čísla prvního ročníku. /květen 58/. Někteří se také zmínili o zajímavé evokaci Kolumbova zjevu v Christenově románu, ovšem zdůrazňovali, že forma „na pokračování“ značně zatěžuje.

Podle řady připomínek budeme se snažit upravit obsah a zaměření listu - především pak vyjdeme vstříc přání, aby bylo více charakteristických citátů „Zrcadla domova“ a k ukázkám z tvorby zakázaných a uvězněných spisovatelů a básníků budeme připojovat biografický přehled. Rovněž tak ostatní exilové literatury - především ruské a ukrajinské - budeme věnovat systematickou pozornost.

ně.

& & &

AUTOŘI DEVÁTÉHO SVAZKU ARCHY :

Petr D E N /New York/ - Jaroslav D R E S -
L E R /Mnichov/ - Ivan J E L Í N E K /Lon-
dýn/ - František L A Z E C K Ý /umlčen ko-
munistickou justicí/ - Pavel Ž E L I V A N
/ Benevento/ a řada dalších.

& & &

ARCHU řídí redakční rada. Odpovědný redak-
tor Josef NĚMEČEK. Vydavatel Čs. uprchlic-
ký výbor v Německu, Mnichov, Rivolistrasse
1/2. Toto číslo vyšlo 15.zářím 1959.

Roční předplatné DM 8,--

Vydavatel:

Kulturní sekce Čs. uprchlického výboru v Mnichově, Tivoli Štr. 1/2